

**DOSLJEDNOST PREDMETNOG OZNAČIVANJA
ELEKTRONIČKE GRAĐE U MREŽNIM KATALOZIMA
HRVATSKIH NARODNIH KNJIŽNICA**

INTER-INDEXING CONSISTENCY IN SUBJECT HEADING OF
ELECTRONIC MATERIALS IN CROATIAN PUBLIC
LIBRARIES' WEBPACS

Kornelija Petr Balog
Filozofski fakultet Osijek
kpetr@ffos.hr

Inge Majlinger Tanocki
Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek
ingem@gskos.hr

UDK / UDC 025.4:004:027.3
Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper
Primljeno / Received: 10. 1. 2014.

Sažetak

Smatra se da korisniku dosljednost kod predmetnog označivanja osigurava veću mogućnost pronalaska željenog dokumenta. I dok je dosljednost označivanja u zapadnim zemljama dobro istražena i analizirana tema, u području hrvatskog knjižničarstva relativno je nova.

Ovaj rad donosi rezultate istraživanja dosljednosti predmetnog označivanja elektroničke građe (ili analogne istog sadržaja) narodnih knjižnica okupljenih u tri velika skupna kataloga, ovisno o tome koji knjižnični softver koriste (CROLIST, MetelWIN, ZaKi). U radu se dosljednost analizira uz pomoć Hooperove i Rollingove formule na uzorku od 44 bibliografska zapisa zajednička knjižnicama u sva tri knjižnična sustava.

Istraživanje je pokazalo da je dosljednost predmetnog označivanja djela u uzorku niskih 8,72 posto (Hooper) odnosno 11,20 posto (Rolling).

Ključne riječi: dosljednost označivanja, CROLIST, MetelWIN, ZaKi, predmetno označivanje, elektronička građa, narodne knjižnice

Summary

It is assumed that indexing consistency will greatly increase users' chances of finding a required document. Indexing consistency is a well researched and analyzed concept in Western countries, but in the field of Library and information science in Croatian it is relatively new.

This paper presents findings of a research of the public library indexing consistency of electronic resources (or their analogue counterparts) conducted in three Croatian union catalogs (CROLIST, MetelWIN, and ZaKi). Two methods were used to calculate inter-indexer consistency: one posited by Hooper (1965), and the other by Rolling (1981). Inter-indexing consistency was calculated for a sample of 44 bibliographic records contained in all three catalogues. The research has shown that the average consistency was extremely low: 8.72% using Hooper's method, and 11.20% using Rolling's.

Keywords: indexing consistency, CROLIST, MetelWIN, ZaKi, subject analysis, electronic resources, public libraries

1. Uvodno o dosljednosti označivanja

Općenito je prihvaćeno stajalište da je predmetno označivanje više subjektivan nego objektivan postupak. Različiti predmetni stručnjaci koji označuju predmet nekog dokumenta mogu imati različite ideje o tome što je predmet (glavni i sporedni) nekog dokumenta, s kojeg se gledišta taj predmet obrađuje ili koji nazivi najbolje opisuju odabrani predmet. Da stvar bude složenija, ne samo da razlike u mišljenjima postoje između različitih osoba koje označuju dokument, nego i jedna osoba tijekom vremena može mijenjati svoje mišljenje o tome o čemu se u dokumentu zapravo radi.¹

Kada govorimo o označivanju sadržaja, onda sve predmetne stručnjake koji se bave označivanjem sadržaja dokumenata prvenstveno zaokuplja

¹ Vidi Lancaster, F. W. Indexing and abstracting in theory and practice. London : Facet, 2003. Str. 68.

pitanje kvalitete njihovog posla. U osnovi, kvaliteta označivanja odnosi se na stupanj točnosti do kojeg odabrani deskriptori ili predmetne odrednice odražavaju sadržaj dokumenta.² S druge strane, učinkovitost ovog postupka vezuje se uz sposobnost odabranih pojmova da osiguraju uspješno pronalazak dokumenta.³ Naposljetku, dosljednost označivanja odnosi se na stupanj slaganja u odabiru pojmova za označivanje istog dokumenta između dva različita predmetna stručnjaka (*inter-indexer consistency*) ili kod označivanja jednoga predmetnog stručnjaka, ali s određenim vremenskim odmakom (*intra-indexer consistency*).⁴ Ovdje je svakako važno napomenuti i da kvaliteta označivanja s jedne i dosljednost označivanja s druge strane, ne moraju nužno biti sinonimi.⁵ Primjera radi, dva predmetna stručnjaka mogu gotovo istovjetno (dakle, uz visoku razinu dosljednosti) označiti nekakav dokument, a da kvaliteta tog označivanja bude iznimno niska budući da nisu uspjeli točno 'pogoditi' o čemu se u dokumentu radi. Dakle, visoka dosljednost, niska kvaliteta, i na kraju, niska učinkovitost jer korisnik ne uspijeva pronaći taj dokument budući da su predmetni stručnjaci pogrešno interpretirali tematiku (*aboutness*) samog dokumenta.

U svijetu su se provodile brojne studije kojima se pokušao izračunati stupanj slaganja u sadržajnom označivanju građe između različitih stručnjaka. Jedna od najopsežnijih ranih analiza,⁶ koja je obuhvatila čak 25 različitih studija dosljednosti, pokazuje da nema pravila i da postoji velika nedosljednost kod rezultata (od razine slaganja od čak 82 posto do gotovo nikakvog slaganja od 4 posto). Ukoliko ove rezultate podijelimo na studije koje nisu rabile nadzirani rječnik i one koje jesu, onda se može vidjeti da je dosljednost kod sustava koji ne koriste nadzirani rječnik nešto niža (u prosjeku, 27,05 posto) od onih koje označuju sadržaj rabeći nadzirani rječnik (u prosjeku, 44,32 posto).⁷ Istraživanje dosljednosti s kraja 20. stoljeća između Britanske knjižnice i Kongresne knjižnice pokazalo je nisku razinu slaganja od 16 posto za apsolutnu

² Vidi Leininger, Kurt. Interindexer consistency in PsychINFO. // *Journal of Librarianship and Information Science* 32, 1(2000), 4.

³ Isto.

⁴ Vidi Lancaster, F. W. Nav. dj., str. 68.

⁵ Isto, str. 91-92.

⁶ Markey, K. Interindexer consistency tests : a literature review and report of a test of consistency in indexing visual materials. // *Library & Information Science Research* 6, 2(1984), 155-177.

⁷ Isto.

podudarnost te 36 posto za djelomično preklapanje pojmova,⁸ što opet pada u raspon rezultata navedenih kod Markey. Novije istraživanje iz 2000. godine⁹ rađeno na temelju podataka PsychINFO dobilo je slične rezultate i potvrdilo rezultate ranijih studija. U ovom se istraživanju dobila prosječna dosljednost od 50,40 posto, što odgovara rezultatima za nadzirani rječnik kod Markey. Moramo napomenuti da su svi ovi rezultati dobiveni pomoću Hooperovog izračuna za dosljednost.¹⁰

Na dosljednost označivanja mogu utjecati brojni čimbenici. Općenito se smatra¹¹ da su to, primjerice, broj dodijeljenih pojmova dokumentu (ako broj raste, dosljednost pada), vrsta jezika za označivanje (smatra se da je veća dosljednost kod uporabe nadziranog rječnika nego prirodnog jezika), veličina i specifičnost¹² rječnika (što je rječnik veći, smatra se da je specifičniji; što je rječnik specifičniji, bit će teže održati dosljednost), priroda samog predmeta dokumenta (smatra se da će biti postignuta veća razina dosljednosti kod konkretnih predmeta odnosno fizičkih objekata i sl. te da će ona opadati s rastućom apstraktnošću predmeta koji se opisuju), značajke predmetnog stručnjaka (smatra se da će osobe sa sličnim obrazovanjem, iskustvom, interesima i sl. imati veći stupanj slaganja kod označivanja), pomagala kojima se služe predmetni stručnjaci (stručnjaci koji pri označivanju koriste ista indeksna pomagala poput rječnika, tezaurusa, priručnika i sl. postići će veću razinu dosljednosti), i naposljetku, dužina dokumenta koji se predmetno označava (dosljednost je veća kod kraćih dokumenata).

U području hrvatske knjižnične i informacijske znanosti, o ovoj se temi nije pisalo. Općenito gledajući, postoji iznimno malo radova na temu predmetne obradbe, no nismo uspjeli pronaći ni jedan koji se bavi dosljednošću označivanja.

⁸ Vidi Tonta, Yasar. A study of indexing consistency : consistency between the Library of Congress and the British Library catalogers. // *Library Resources and Technical Services* 35, 2(1991), 177-185.

⁹ Leininger, Kurt. Nav. dj., str. 7.

¹⁰ Vidi Hooper, R. S. *Indexer consistency tests : origin, measurement, results, and utilization*. Bethesda : IBM Corporation, 1965. (TR95-56). O Hooperovoj formuli bit će više govora u idućem poglavlju.

¹¹ Isto, str. 71.

¹² Specifičnost predmetnog jezika odnosi se na sposobnost jezika da u potpunosti identificira (posjeduje sve potrebne pojmove) predmet nekog dokumenta. Vidi Rowley, Jennifer ; John Farrow. *Organizing knowledge : an introduction to managing access to information*. Aldershot : Ashgate, 2000. Str. 129.

1.1. Načini računanja dosljednosti

Postoje različiti načini i mjere za izračun dosljednosti označivanja.¹³ Jedan od najjednostavnijih načina (ujedno i najčešće korištenih) vjerojatno je jednostavan omjer $AB/(A+B)$. U ovom slučaju A predstavlja pojmove koje je dodijelio predmetni stručnjak x, B pojmove koje je dodijelio predmetni stručnjak y, AB su zajednički pojmovi, pojmovi oko kojih se slažu oba predmetna stručnjaka.¹⁴ U osnovi, ovo je pojednostavljeno Hooperove mjere iz 1965.¹⁵ Njegova formula glasi:

$$H = 100A / A + M + N$$

Dosljednost kod Hoopera može varirati od savršene dosljednosti (100 posto), do njezina potpuna odsustva (0 posto). Slika 1 daje primjer izračuna dosljednosti označivanja prema Hooperovoj formuli. Iz nje se može vidjeti da postoje pojmovi koje koriste oba stručnjaka koji označuju dokument odnosno postoje pojmovi koji su zajednički, te pojmovi koje koristi ili osoba M, ili osoba N.

Primjer:

Osoba M koristi 11 pojmova da opiše neki dokument

Osoba N koristi 10 pojmova da opiše neki dokument

Ukupno je 8 zajedničkih pojmova (koriste ih i M i N)

$$A = 8$$

$$M = 3(\text{broj pojmova koje koristi M, ali ne i N})$$

$$N = 2(\text{broj pojmova koje koristi N, ali ne i M})$$

$$H = 100 \times 8 / 8 + 3 + 2 = 800 / 13 = 61,5\%$$

Slika 1. Primjer izračuna dosljednosti označivanja uz uporabu Hooperove formule

Hooperov način računanja dosljednosti označivanja vjerojatno je najčešće korištena metoda, međutim, ona je također dosta i kritizirana budući da se kod nje ista težina daje pojmovima koji su pri označivanju korišteni više puta

¹³ Detaljan pregled i analiza različitih mjera može se pronaći u Leonard, L. E. Inter-index consistency and retrieval effectiveness : measurement of relationships. Doctoral thesis. Urbana-Champaign : University of Illinois, Graduate School of Library Science, 1975.

¹⁴ Lancaster, F. W. Nav. dj., str. 68.

¹⁵ Hooper, R. S. Nav. dj.

(primjerice od oba indeksa) i pojmova koji su upotrijebljeni samo jednom (samo osoba M, ili samo osoba N).

L. Rolling je stoga 1981.¹⁶ predložio novu formulu kojom je nastojao ukloniti slabosti koje su zamijećene kod Hooperovog načina računanja dosljednosti. Kod njegove formule (Slika 2) broj zajedničkih pojmova množi se s 2 upravo zato da se naglasi činjenica da je svaki od tih pojmova upotrijebljen dvaput (po jednom od svakog indeksa). Kao posljedica tog pristupa, Rollin-govi proračuni dosljednosti u pravilu uvijek rezultiraju većim postocima dosljednosti nego kod Hoopera.

$$R = 2c / A + B$$

2c = ukupan broj zajedničkih pojmova pomnoženo s 2

A+B = ukupan broj pojmova dodijeljenih od oba indeksa

Slika 2. Rollingova formula za računanje dosljednosti

Dakle, ukoliko bismo tu formulu primijenili na prethodni primjer, dobili bismo postotak slaganja od 76,2 posto, odnosno:

$$R = 2 \times 8 / 10 + 11 = 16 / 21 = 0,7619 \times 100 = 76,2\%$$

Iako je do 80-ih godina 20. stoljeća najveći broj studija koje računaju dosljednost označivanja koristio upravo Hooperovu formulu, danas se može zamijetiti određeni broj studija koje koriste oba pristupa,¹⁷ upravo iz potrebe ispravljanja odsustva davanja težine pojmovima koji se ponavljaju, na što nailazimo kod Hooperovog pristupa.

2. Svrha i cilj istraživanja

Ovaj je rad dio većeg istraživanja koje se bavilo istraživanjem fenomena elektroničke građe u narodnim knjižnicama Republike Hrvatske. U sklopu

¹⁶ Rolling, L. Indexing consistency, quality and efficiency. // Information Processing & Management 17, 2(1981), 69-76.

¹⁷ Vidi Leininger, Kurt. Nav. dj. Također, Medelyan, Olena; Ian H. Witten. Measuring inter-indexer consistency using thesaurus [citirano: 2013-11-11]. // Proceedings of the 6th ACM/IEEE-CS joint conference on digital libraries. Chapel Hill : ACM, 2006. Dostupno na: <http://researchcommons.waikato.ac.nz/bitstream/handle/10289/1345/06-OM-IHW-Thesaurus-auto-keyphrase.pdf?sequence=1>

ovog istraživanja pregledavane su digitalne zbirke narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj te je popisana digitalizirana građa koja se u njima nalazi. U radu su pregledane zbirke digitalne (digitalizirane i izvorno digitalne) građe 30 narodnih knjižnica okupljenih u knjižničnim sustavima CROLIST, MetelWIN i ZaKi¹⁸ (po deset knjižnica iz svakog sustava). Ovdje ćemo prikazati samo rezultate koji se odnose na dosljednost predmetnog označivanja ove građe (neovisno radi li se o građi u elektroničkom obliku ili njihovoj analognoj inačici) u tri različita knjižnična sustava.

Svrha i cilj ovoga istraživanja bilo je stoga analizirati elektroničku građu okupljenu u digitalnim zbirkama i/ili mrežnim katalozima odabranih hrvatskih narodnih knjižnica, utvrditi je li ista predmetno označivana, te ukoliko je, u kojem postotku postoji slaganje između predmetnih odrednica dodijeljenih toj građi u različitim knjižničnim sustavima u Republici Hrvatskoj. U radu su konzultirani skupni katalozi triju velikih knjižničnih sustava: CROLIST, MetelWIN i ZaKi. Razlog za odabir tih sustava je njihova veličina, različit softver, ali i činjenica da su sustavi vrlo zatvoreni te se razmjena zapisa (i kataložne prakse) obavlja isključivo unutar članica samog sustava. S druge strane, naši korisnici koriste i pretražuju OPAC-e i digitalne zbirke različitih knjižnica, ne obraćajući pozornost na to kojem knjižničnom sustavu pripada pojedina knjižnica, i za njih bi bilo jako korisno kad bi postojala visoka ujednačenost između pristupnica građi, neovisno o sustavu u kojem se nalazi knjižnica čiji se katalog pretražuje.

Ovim se istraživanjem željelo ukazati na važnost predmetne i sadržajne analize dokumenata okupljenih u mrežnim katalozima naših narodnih knjižnica. Nadalje, iako je odabir uzorka bio ograničen na elektroničke publikacije, istraživanjem se željelo ukazati i na važnost sadržajne obrade i poboljšanja pristupa sveukupnoj knjižničnoj građi, neovisno o mediju.

¹⁸ Iz sustava CROLIST: Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, Narodna knjižnica Knin, Gradska knjižnica Vukovar, Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić" Karlovac, Gradska knjižnica Zadar, Gradska knjižnica Slavonski Brod, Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, Narodna knjižnica i čitaonica Sisak, Narodna knjižnica Grad Dubrovnik, Gradska knjižnica i čitaonica Požega; iz sustava MetelWIN: Narodna knjižnica "Petar Preradović" Bjelovar, Gradska knjižnica i čitaonica "Metel Ožegović" Varaždin, Gradska knjižnica Beli Manastir, Gradska knjižnica i čitaonica Ilok, Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, Gradska knjižnica Trogir, Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci, Gradska knjižnica Đurđevac, Gradska knjižnica i čitaonica "Gustav Krklec" Ivanec, Gradska knjižnica i čitaonica Valpovo; iz sustava ZaKi: Gradska knjižnica Zagreb (Starčevićev trg), Gradska knjižnica Županja, Knjižnica Sveti Ivan Zelina, Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj, Gradska knjižnica i čitaonica "Viktor Car Emin" Opatija, Gradska knjižnica Rijeka, Knjižnica Marka Marulića Split, Knjižnica Samobor, Knjižnica Jastrebarsko, Gradska knjižnica Poreč.

2.1. Hipoteza

Osnovna hipoteza istraživanja jest da postoje razlike u odabiru predmetnih odrednica građe u fondovima naših knjižnica. Te su razlike uvjetovane činjenicom da ne postoji nacionalni kataložni pravilnik za predmetnu obradbu¹⁹ te da je predmetna obrada iznimno zanemaren dio u obradi knjižnične građe. Nadalje, budući da se u istraživanju obrađuju narodne knjižnice iz triju različitih knjižničnih sustava, i s obzirom da su sustavi, kao što je već ranije istaknuto, zatvoreni, smatramo da će upravo ta zatvorenost sustava, uz nedostatak jednoga jedinstvenoga zajedničkog pravilnika za predmetno označivanje, uzrokovati nisku dosljednost označivanja u uzorku.

2.2. Metodologija i instrument istraživanja

Za potrebe ovog istraživanja, podaci su prikupljeni pregledavanjem mrežnih kataloga (digitalnih zbirki) narodnih knjižnica triju velikih knjižničnih sustava (CROLIST, MetelWIN i ZaKi) i njihovih skupnih kataloga s ciljem identificiranja elektroničkih jedinica građe koje se nalaze u sva tri sustava te koje su prikladne za naše istraživanje. Istraživanje je provedeno u razdoblju od listopada-prosinca 2011. godine.²⁰ Da bi jedinica građe bila uvrštena u naše istraživanje, trebala je udovoljiti sljedećim mjerilima:

- da postoji njena elektronička inačica (izvorno digitalna ili digitalizirana) u jednoj od digitalnih zbirki knjižnica iz uzorka;
- da sva tri skupna kataloga posjeduju tu jedinicu građe (analognu ili u elektroničkom obliku)
- da je građa predmetno označena u barem jednom knjižničnom sustavu.²¹

¹⁹ Publikacija koja je najbliža nacionalnom pravilniku je priručnik kolegica Vujić i Štrbac u kojem su one opisale kataložnu praksu Knjižnica grada Zagreba, a oslanjaju se na tradiciju predmetnog označivanja u knjižnici Božidara Adžije. (Vidi: Štrbac, Dušanka; Mirjana Vujić. Pravilnik za predmetni katalog. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2004.)

Dakako da je ovo iznimno važna publikacija za područje predmetnog označivanja u Hrvatskoj, ali nema snagu nacionalnog pravilnika, a shodno tome, nema ni konsekvenci za one koji ga se ne pridržavaju.

²⁰ U trenutku našeg istraživanja, knjižnični sustav ZaKi koristio je stari mrežni katalog. Novi mrežni katalog pušten je u opticaj u travnju 2013. godine. Pregledavanjem novoga mrežnog kataloga zabilježeno je da se prelaskom na novi mrežni katalog napustila praksa slobodno oblikovanih predmetnih odrednica koje su zabilježene u našem istraživanju.

²¹ Naime, primijetili smo da je u našim mrežnim katalozima predmetno označen samo dio građe – pod time ne mislimo na građu iz područja književnosti koja se prema svjetskoj praksi predmetno ni ne označuje (osim u nekim iznimnim slučajevima), nego na stručnu građu.

Zbog specifičnosti građe, korištena su različita tematska područja kako bi se vidjelo koliki je broj predmetnih odrednica moguće imati za jedan naslov (posebno je uočljiv veći broj predmetnih odrednica u području hrvatski jezik i hrvatska književnost u pojedinim sustavima).

Za izračun dosljednosti označivanja u našem uzorku, koristili smo i Hooperovu i Rollingovu metodu. Budući da se u radu računa dosljednost na razini triju sustava, to se čini tako da se naprave parovi i izračuna dosljednost na razini svih parova u uzorku (*consistency pairs, CPs*), te se nakon toga računa srednja vrijednost za sve parove.²²

2.3. Uzorak istraživanja

S obzirom na to da je ovo istraživanje bilo dijelom većeg istraživanja na temu digitalnih zbirki u našim narodnim knjižnicama, to se odrazilo i na uzorak odabran za izračun dosljednosti označivanja. Istraživanjem smo identificirali sveukupno 210 naslova u digitalnim zbirkama 30 hrvatskih narodnih knjižnica, međutim, od toga se samo 44 naslova može pronaći u skupnim katalogima svih triju knjižničnih sustava. Odnosno, samo 44 naslova (od sveukupno 210 naslova identificiranih u digitalnim zbirkama) odgovaraju prethodno opisanim mjerilima.

Za svaku od tih 44 jedinica građe, izdvojili smo predmetne odrednice koje su joj dodijeljene u pojedinom knjižničnom sustavu i pristupili usporedbi odnosno izračunu dosljednosti označivanja.

2.4. Rezultati

U istraživanju smo željeli prikazati za svaki naslov broj predmetnih odrednica koje se koriste pri opisu i pronalaženju odabranog naslova. Tablica 1 donosi popis djela s brojem predmetnih odrednica dodijeljenih u sklopu jednog od triju knjižničnih sustava. Detaljna tablica s bibliografskim podacima nalazi se u Prilogu 1

²² Primjerice, parovi su: CROLIST-MetelWIN; MetelWIN-ZaKi; ZaKi-CROLIST.

Tablica 1. Broj predmetnih odrednica dodijeljenih odabranim djelima

Redni broj i naslov djela	CROLIST	ZaKi	MetelWIN
1. Anarhizam i nasilje	2	1	2
2. Benčić Rimay, T. Sipine kosti	1	7	0
3. Black, B. Ukidanje rada	1	1	0
4. Bogdan, T. Pristajanje	1	1	0
5. Bubanović, Fran. Slike iz kemije	0	0	1
6. Buden, B. Barikade	1	1	0
7. Chomsky, N. Mediji, propaganda i sistem	1	3	2
8. Četverojezični rječnik prava Europske unije	3	1	1
9. Demarin, V. Moždani udar	1	1	0
10. [Devet] 9 priča	1	6	0
11. Fak:os	1	3	0
12. Gjalski, K. S. U noći	2	17	0
13. Glamuzina, D. Mesari	1	5	0
14. Gulin, S. Kovine	1	1	0
15. Hrvatski muzej naivne umjetnosti	2	10	3
16. Katekizam Katoličke crkve	1	9	0
17. Klaić, V. Knjižarstvo u Hrvata	1	3	1
18. Kranjčević, S. S. Silvijeva pisma Eli	1	0	1
19. La Rochefoucault, F. de. Maksime	1	7	0
20. Leksikon YU mitologije	3	1	0
21. Manojlović, S. Upoznaj Lilit	1	7	0
22. Mićanović, M. Grad dobrih ljudi	1	1	0
23. Mlinarec, R. Tkači snova	1	11	0
24. Mlinarević, K. Čuvar praga	1	3	0
25. Muzej grada Zagreba	1	6	1
26. Muzej Međimurja Čakovec	1	1	0
27. Muzej Staro selo	1	6	0
28. Muzej Turopolja	1	7	0
29. Muzej za umjetnost i obrt	1	3	0
30. Museum	2	1	1
31. Pintarić, K. Commedia	2	7	0
32. Pintarić, K. Divovski koraci	2	7	0
33. Pintarić, K. Tour de force	3	3	0
34. Plan upravljanja risom u Hrvatskoj	2	2	0
35. Plan upravljanja vukom u Hrvatskoj	2	0	2
36. Pojmovnik Eurovoc	1	3	2

37. Simić, R. Mjesto na kojem ćemo provesti noć	1	3	0
38. Stipišić, LJ. Delmatiana	6	5	0
39. Stipišić, LJ. Djeca obećanja	1	1	0
40. Šribar, J., Divković-Pukšec, J. Elektronički elementi	1	0	1
41. Tadić, K. Rad u knjižnici	1	1	0
42. Težak, Đ. Pretraživanje informacija na internetu	2	17	2
43. Tomaš, M. S rukama pod glavom	1	5	0
44. Vodič kroz zanimanja	1	1	0
UKUPNO DODJELJENIH PREDMETNIH ODREDNICA ZA ODABRANE NASLOVE	63	178	20
AS (ARITMETIČKA SREDINA)	1,43	4,07	0,45

Na temelju Tablice 1., vidljiv je broj predmetnih odrednica (PO) za odabranu jedinicu građe u mrežnom katalogu pojedinoga knjižničnog sustava. Najveći broj predmetnih odrednica dodjeljuje se u sklopu sustava ZaKi (u prosjeku 4,07), iza njega slijedi sustav CROLIST (1,43) te na kraju sustav MetelWIN (0,45). U uzorku je u sklopu sustava CROLIST broj predmetnih odrednica varirao između 1-6, u sklopu sustava ZaKi između 1-17, dok je u sklopu sustava MetelWIN to bilo između 1-3. U sklopu MetelWIN-a postoji najviše jedinica građe bez ikakve predmetne odrednice (njih 31 odnosno 70,45 posto).

Tablica 2 donosi izračun dosljednosti označivanja (DO) za određenu predmetnu odrednicu. Za izračun je potrebno izbrojiti korištene pojmove ili predmetne odrednice (iste, različite) koje su koristila dva knjižnična sustava koje se stavljaju u vezu, te definirati broj pojmova ili predmetnih odrednica koji su isti, tj. koje su upotrijebila oba knjižnična sustava. Budući da kod mrežnih kataloga knjižnica u odabranim sustavima koje smo proučavali ima mnogo jedinica građe koje nemaju nikakvu predmetnu odrednicu, dosljednost označivanja u uzorku za sva tri sustava mogla se izračunati samo rijetko. Najčešće se radio izračun dosljednosti na razini dvaju sustava.

Pri usporedbi predmetnih odrednica mrežnih kataloga sustava CROLIST, ZaKi i MetelWIN, moramo posebno naglasiti koje su odrednice uzimane kao istovjetne. Naime, osim predmetnih odrednica koje su potpuno jednakog

oblika (primjer pod rednim brojem 1. – *Nasilje – Anarhističko gledište* u CROLIST-u i MetelWINu), jednakima smatramo i one predmetne odrednice koje se tek neznatno razlikuju u obliku (na primjer *Anarhizam – Načela* u CROLIST-u i *ANARHIZAM – TEMELJNA NAČELA* u MetelWIN-u), one koje imaju istu vodeću predmetnu odrednicu²³ (primjerice *Masovni mediji – Propagandni učinak* u CROLIST-u i *masovni mediji : demokracija - kritike* u ZaKi-u), tamo gdje se radi o sinonimima (primjerice *Kranjčević, Silvije Strahimir – Korespondencija* u CROLIST-u i *KRANJČEVIĆ, SILVIJE STRAHIMIR – PREPISKA* u MetelWIN-u), inverziji ili pak one koje se razlikuju u gramatičkom broju u kojem se nalaze, odnosno jesu li u jednini ili množini. S druge strane, jednakima nećemo smatrati one predmetne odrednice kod kojih tematske odrednice nisu potpuno jednake (npr., *Pjesme u prozi – Hrvatska književnost* u CROLIST-u, i *hrvatska poezija (suvremena)* u ZaKi-u). Dalje, moramo naglasiti razliku nadziranih predmetnih odrednica i slobodno oblikovanih predmetnica. Dok su prve pretražive kroz mrežne kataloge knjižničnih sustava, druge ne odgovaraju na korisnički upit po predmetnoj odrednici. Takve predmetne odrednice također nećemo smatrati jednakima – primjerice *risovi-zaštita-Hrvatska* i *divljač-ugrožene vrste* (u CROLIST-u), i slobodno oblikovane predmetnice *ris; ugrožene životinjske vrste u Hrvatskoj* (u ZaKi-u). Općenito gledajući, u sustavu ZaKi zamijećeno je najviše slobodno oblikovanih predmetnih odrednica.²⁴

²³ S obzirom da se očekivala niska DO u uzorku, u istraživanju je odlučeno da se složene predmetne odrednice s istom vodećom, a različitim dodatnim oznakama, uzimaju kao iste.

²⁴ Slobodno oblikovane predmetnice označene su znakom *.

Tablica 2: Izračun dosljednosti označivanja (DO) u uzorku

Redni broj	Naslov / Ime i prezime autora	CROLIST Predmetna odrednica	ZAKI Predmetna odrednica	MetelWIN Predmetna odrednica
1.	Anarhizam i nasilje	Anarhizam – Načela Nasilje – Anarhističko gledište	*nasilje : anarhizam	*ANARHIZAM – TEMELJNA NAČELA NASILJE – ANARHISTIČKO GLEDIŠTE

H, R:¹ CROLIST i ZaKi= 0%, CROLIST i MetelWIN= 100%, ZaKi i MetelWIN=0%**Dosljednost označivanja u uzorku 33,33% (Hooper, Rolling)**

2.	Benčić Rimay, T.: Sipine kosti	Pjesme u prozi -- Hrvatska književnost	*; hrvatska književnost.poezija; hrvatska poezija (suвременa); ljubavna poezija; poezija; proza; pjesme u prozi; stihovi	
----	-----------------------------------	---	---	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

3.	Black, B. Ukidanje rada	Rad – Anarhističko gledište	rad – anarhističko gledište	
----	----------------------------	--------------------------------	-----------------------------	--

H, R: CROLIST i ZaKi= 100%, CROLIST i MetelWIN=0%, ZaKi i MetelWIN=0%

Dosljednost označivanja u uzorku 33,33% (Hooper, Rolling)

4.	Bogdan, T. Pristajanje	Suвременa poezija – Hrvatska književnost	*hrvatska književnost. poezija	
----	---------------------------	---	-----------------------------------	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

5.	Bubanović, Fran. Slike iz kemije			KEMIJA
----	-------------------------------------	--	--	--------

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

6.	Buden, B. Barikade	Hrvatska – Politička zbivanja – 1990.-2000.	Hrvatska – društvo – 1990/1996. – kritike	
----	--------------------	--	--	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

7.	Chomsky, N. Mediji, propaganda i sistem	Masovni mediji – Propagandni učinak	Chomsky, Noam, 1928- - intervjui; masovni mediji : demokracija – kritike; sloboda medija	*MEDIJI; PROPAGANDA
----	--	--	--	------------------------

H: CROLIST i ZaKi=33,33%; CROLIST i MetelWIN=50%; ZaKi i MetelWIN=25%

R: CROLIST i ZaKi=50%; CROLIST i MetelWIN=66,67%; ZaKi i MetelWIN=40%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 36,11% (H);
52,22% (R)**

8.	Četverojezični rječnik prava Europske unije	European Union -- Ustroj i djelatnosti – Rječnik; Pravni sustav -- Zemlje Europske unije – Rječnik; Pravo -- Rječnik	*European Union – pravo – rječnici, višejezični	*EUROPSKA UNIJA – PRAVNI RJEČNIK
----	--	--	---	-------------------------------------

H: CROLIST i ZaKi= 33,33%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN=0%

R: CROLIST i ZaKi=50%; CROLIST i MetelWIN=0%; ZaKi i MetelWIN=0%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 11,11% (H);
16,67% (R)**¹ Izračun prema Hooperu i Rollingu.

Redni broj	Naslov / Ime i prezime autora	CROLIST Predmetna odrednica	ZAKI Predmetna odrednica	MetelWIN Predmetna odrednica
9.	Demarin, V. Moždani udar	Moždani udar – Zdravstveni savjetnik	*; moždani udar – priručnici	

H, R: CROLIST i ZaKi= 100%, CROLIST i MetelWIN=0%, ZaKi i MetelWIN=0%

Dosljednost označivanja u uzorku 33,33% (Hooper, Rolling)

10.	[Devet] 9 priča	Suvremene pripovijetke – Hrvatska književnost	*; brak – književna tema; hrvatska proza (suvremena, tema); hrvatska proza (suvremena); humoristička proza; postmoderna proza (hrvatska); pripovijetke	
-----	-----------------	--	--	--

H: CROLIST i ZaKi= 16,67%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

R: CROLIST i ZaKi= 28,57%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 5,56% (H);
9,52% (R)**

11.	Fak:os	Kratke priče -- Hrvatska književnost	*; hrvatska književnost.; humor i ironija; ironijska proza;	
-----	--------	---	---	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

12.	Gjalski, K. S. U noći	Društveni roman – Hrvatska književnost Autobiografska proza – Hrvatska književnost	*; gjalski, ksaver šandor; hrvatska književnost.pripovijetke; hrvatska; hrvatska politika; hrvatska povijest; hrvatski realizam; hrvatski roman; khuenovska hrvatska; khuenovština; politički roman; politička borba; roman; realizam (hrvatska proza); društveni roman; socijalna tematika; Zagreb – mjesto radnje, 19. st.; gradski život – književna tema	
-----	-----------------------	---	--	--

H: CROLIST i ZaKi= 5,56%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

R: CROLIST i ZaKi= 22,22%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 1,85% (H);
7,41% (R)**

13.	Glamuzina, D. Mesari	Suvremena poezija – Hrvatska književnost	*; hrvatska književnost.poezija; hrvatska poezija (suvremena); poezija; stihovi; suvremeno hrvatsko pjesništvo	
-----	----------------------	---	--	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

14.	Gulin, S. Kovine	Suvremena poezija – Hrvatska književnost	*; poezija iskustva egzistencije	
-----	------------------	---	----------------------------------	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

K. PETR BALOG, I. MAJLINGER TANOCKI: DOSLJEDNOST PREDMETNOG OZNAČIVANJA...

Redni broj	Naslov / Ime i prezime autora	CROLIST Predmetna odrednica	ZAKI Predmetna odrednica	MetelWIN Predmetna odrednica
15.	Hrvatski muzej naivne umjetnosti	Hrvatski muzej naivne umjetnosti, Zagreb – Monografija Naivna umjetnost – Hrvatska – Povijest	*josip generalić; Hlebinska škola; Hrvatski muzej naivne umjetnosti; Zagreb; naiva; naivna umjetnost; naivna umjetnost u Hrvatskoj; stolnik-slavko; umjetnost; virius, mirko;	*HRVATSKI MUZEJ NAIVNE UMJETNOSTI MUZEJ NAIVNE UMJETNOSTI NAIVNA UMJETNOST

H: CROLIST i ZaKi= 8,33%; CROLIST i MetelWIN= 66,67%; ZaKi i MetelWIN= 18,18%

R: CROLIST i ZaKi= 15,38%; CROLIST i MetelWIN= 80%; ZaKi i MetelWIN= 30,77%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 31,06% (H);
42,05% (R)**

16.	Katekizam Katoličke crkve	Katolička crkva – Temelji vjere	*; katolička crkva; katekizam; katolički katekizam; katoličko učenje; religija; sveti otac; vjeronauk; vjeronauk-katolička crkva ; katekizam, katolički	
-----	---------------------------	---------------------------------	---	--

H: CROLIST i ZaKi= 11,11%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

R: CROLIST i ZaKi= 20%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 3,70% (H);
6,67% (R)**

17.	Klaić, V. Knjižarstvo u Hrvata	Knjižarstvo – Povijest	*; knjiga; knjižare; knjižarstvo	*; TISKARSTVO
-----	--------------------------------	------------------------	----------------------------------	---------------

H: CROLIST i ZaKi= 33,33%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

R: CROLIST i ZaKi= 50%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 11,11% (H);
16,67% (R)**

18.	Kranjčević, S. S. Silvijeva pisma Eli	Kranjčević, Silvije Strahimir – Korespondencija		KRANJČEVIĆ, SILVIJE STRAHIMIR – PREPISKA
-----	---------------------------------------	---	--	--

H, R: CROLIST i ZaKi= 0%; CROLIST i MetelWIN= 100%; ZaKi i MetelWIN= 0%

Dosljednost označivanja u uzorku: 33,3% (H, R)

19.	La Rochefoucault, F. de. Maksime	Aforizmi – Francuska književnost	*; aforizmi; Francuska književnost; filozofjske maksime; la Rochefoucault, Francois duc de; maksime; mudre izreke; mudre misli	
-----	----------------------------------	----------------------------------	--	--

H: CROLIST i ZaKi= 16,67%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

R: CROLIST i ZaKi= 18,57%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 5,56% (H);
9,52% (R)**

Redni broj	Naslov / Ime i prezime autora	CROLIST Predmetna odrednica	ZAKI Predmetna odrednica	MetelWIN Predmetna odrednica
20.	Leksikon YU mitologije	Jugoslavenstvo – Simboli – 1945.-1991. – Leksikon Popularna kultura – Jugoslavija – 1945.-1991. – Leksikon Jugoslavija – Kulturna povijest – 1945.-1991. – Leksikon	Jugoslavija – kulturna povijest – 1943/1991.	

H: CROLIST i ZaKi= 33,33%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

R: CROLIST i ZaKi= 50%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

Dosljednost označivanja u uzorku: 11,11% (H);
16,67% (R)

21.	Manojlović, S. Upoznaj Lilit	Suvremena poezija – Hrvatska književnost	*; egzistencijalistička poezija; hrvatska poezija; hrvatska poezija (suvremena); sonja manojlović; poezija; poezija iskustva egzistencije; stihovi	
-----	---------------------------------	--	--	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

22.	Mičanović, M. Grad dobrih ljudi	Suvremena poezija – Hrvatska književnost	*; suvremeno hrvatsko pjesništvo	
-----	---------------------------------	--	----------------------------------	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

23.	Mlinarec, R. Tkači snova	Suvremene priče – Hrvatska književnost	*; hrvatska književnost. pripovijetke; hrvatska proza (suvremena, tema); hrvatska proza (suvremena); kratka priča (hrvatska); moderna poezija; postmoderna proza (hrvatska); priče; pripovijetke; urbana proza; quorumovci; Zagreb u književnosti	
-----	--------------------------	--	---	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

24.	Mlinarević, K. Čuvar praga	Suvremena poezija – Hrvatska književnost	*; domovinski rat; postmoderna; osječki književni krug	
-----	----------------------------	--	--	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

25.	Muzej grada Zagreba	Muzej grada Zagreba – Vodič	*; muzeji – Zagreb; Zagreb – muzeji; muzeji; Muzej grada Zagreba; vodiči; Zagreb	*; MUZEJ – VODIČ – ZAGREB
-----	---------------------	-----------------------------	--	---------------------------

H: CROLIST i ZaKi= 16,67%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN=16,67%

R: CROLIST i ZaKi= 28,57%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 28,57%

Dosljednost označivanja u uzorku: 11,11% (H);
19,05% (R)

26.	Muzej Međimurja Čakovec	Muzej Međimurja, Čakovec – Vodič	*; Muzeji, stalne izložbe u Hrvatskoj	
-----	-------------------------	----------------------------------	---------------------------------------	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

Redni broj	Naslov / Ime i prezime autora	CROLIST Predmetna odrednica	ZAKI Predmetna odrednica	MetelWIN Predmetna odrednica
27.	Muzej Staro selo	Muzej Staro selo, Kumrovec – Vodič	*;arhitektura, tradicijska; mlinovi – zagorje; etnografska baština; tradicijsko graditeljstvo; mlinovi Hrvatskog zagorja mlinovi – Hrvatsko zagorje	

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

28.	Muzej Turopolja	Muzej Turopolja, Velika Gorica – Vodič	*; Zagreb; postava; muzejske zbirke; Muzej Turopolja u Velikoj Gorici; Turopolje; Velika Gorica; zbirke	
-----	-----------------	---	---	--

H: CROLIST i ZaKi= 16,67%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

R: CROLIST i ZaKi= 28,57%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

Dosljednost označivanja u uzorku: 5,56% (H);

9,52% (R)

29.	Muzej za umjetnost i obrt	Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb – Vodič	*; keramika; staklo; stari namještaj	
-----	---------------------------	---	---	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

30.	Museum	Hrvatski povijesni muzej, Zagreb – 1846.-1996. – Obljetnica osnutka – Katalog izložbe	Hrvatski povijesni muzej (Zagreb) – spomenice	*; HRVATSKI POVIJESNI MUZEJ
-----	--------	---	---	-----------------------------

H: CROLIST i ZaKi= 50%; CROLIST i MetelWIN= 50%; ZaKi i MetelWIN= 50%

R: CROLIST i ZaKi= 66,67%; CROLIST i MetelWIN= 66,67%; ZaKi i MetelWIN= 66,67%

Dosljednost označivanja u uzorku: 50% (H);

66,67% (R)

31.	Pintarić, K. Commedia	Suvremena poezija – Hrvatska književnost Pjesme u prozi – Hrvatska književnost	*; hrvatska književnost.poezija; hrvatska poezija (suvremena); poezija; postmoderna poezija (hrvatska); refleksivna poezija; stihovi; suvremeno hrvatsko pjesništvo	
-----	-----------------------	--	---	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

32.	Pintarić, K. Divovski koraci	Suvremena poezija – Hrvatska književnost Pjesme u prozi – Hrvatska književnost	*; hrvatska književnost.poezija; hrvatska poezija (suvremena); narativna poezija; poezija; postmoderna poezija (hrvatska); stihovi; suvremeno hrvatsko pjesništvo	
-----	------------------------------	--	---	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

Redni broj	Naslov / Ime i prezime autora	CROLIST Predmetna odrednica	ZAKI Predmetna odrednica	MetelWIN Predmetna odrednica
33.	Pintarić, K. Tour de force	Filozofska poezija – Hrvatska književnost Citati – Svjetska književnost Aforizmi – Svjetska književnost	*; hrvatska poezija (suvremena); hrvatska proza (suvremena); refleksivna poezija	

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

34.	Plan upravljanja risom u Hrvatskoj	Risovi – Zaštita – Hrvatska Divljač – Ugrožene vrste	*ris; ugrožene životinjske vrste u Hrvatskoj	
-----	------------------------------------	---	--	--

H: CROLIST i ZaKi= 33,33%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

R: CROLIST i ZaKi= 50%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 11,11% (H);
16,67% (R)**

35.	Plan upravljanja vukom u Hrvatskoj	Vukovi – Zaštita – Hrvatska Divljač – Ugrožene vrste	–	DIVLJAČ – UGROŽENE VRSTE VUKOVI – ZAŠTITA
-----	------------------------------------	---	---	--

H: CROLIST i ZaKi= 0%; CROLIST i MetelWIN= 33,33%; ZaKi i MetelWIN= 0%

R: CROLIST i ZaKi= 0%; CROLIST i MetelWIN= 50%; ZaKi i MetelWIN= 0%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 11,11% (H);
16,67% (R)**

36.	Pojmovnik Eurovoc	European Union – Službene publikacije – Predmetno označivanje	*; cd-rom; cd-zbirka; tezaurus	EUROPSKA UNIJA – POJMOVNIK EUROPSKA ZAJEDNICA – POJMOVNIK
-----	-------------------	---	--------------------------------	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

37.	Simić, R. Mjesto na kojem ćemo provesti noć	Suvremene priče – Hrvatska književnost	*; hrvatska proza (suvremena, tema); mlada hrvatska proza; urbana proza	
-----	---	--	---	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

38.	Stipišić, L.J. Delmatiana	Stipišić, Ljubo – Život i djelo klapsko pjevanje * svjetovne skladbe * dalmatinske pjesme * zbornsko pjevanje * digitalizirana zbirka – Delmata	*zborovi a capella; zbornske pjesme; note; notni zapis; zbornsko pjevanje	
-----	---------------------------	--	---	--

H: CROLIST i ZaKi= 10%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

R: CROLIST i ZaKi= 18,18%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

**Dosljednost označivanja u uzorku: 3,33% (H);
6,06% (R)**

39.	Stipišić, L.J. Djeca obećanja	digitalizirana zbirka – Delmata	*stihovi	
-----	-------------------------------	---------------------------------	----------	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

Redni broj	Naslov / Ime i prezime autora	CROLIST Predmetna odrednica	ZAKI Predmetna odrednica	MetelWIN Predmetna odrednica
40.	Šribar, J., Divković-Pukšec, J. Elektronički elementi	Elektronički elementi – Riješeni zadaci – Zbirka zadataka		*; ELEKTRONIKA

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

41.	Tadić, K. Rad u knjižnici	Knjižničarstvo – Priručnik	*knjižnice – poslovanje – priručnici	
-----	---------------------------	----------------------------	--------------------------------------	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

42.	Težak, Đ. Pretraživanje informacija na internetu	Pretraživanje informacija – Priručnik Internet – Priručnik	*; internet – pretraživanje informacija; baze podataka; cd zbirka; digitalna knjižnica; elektronička pošta; internet; informacijsko pretraživanje; internet (djeca); izdavači na Zagreb; kiberprostor; pretraživanje Zagreb; pretraživanje na Zagreb; virtualna knjižnica; virtualni muzej; www informacije – pretraživanje – priručnici Internet – priručnici	INTERNET – PRETRAŽIVANJE INTERNET
-----	--	---	--	-----------------------------------

H: CROLIST i ZaKi= 11,76%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 11,76%

R: CROLIST i ZaKi= 21,05%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 21,05%

Dosljednost označivanja u uzorku: 7,84% (H);
14,03% (R)

43.	Tomaš, M. S rukama pod glavom	Dijalektalna poezija – Hrvatska književnost	*; hrvatska književnost.poezija; bosanskohercegovačka poezija (suвременa); postmoderna poezija (BiH); stihovi; suvremeno bosansko pjesništvo	
-----	-------------------------------	---	--	--

Dosljednost označivanja u uzorku: 0% (nema slaganja)

44.	Vodič kroz zanimanja	Zanimanja – Hrvatska – Vodič	*; zanimanja – vodiči	
-----	----------------------	------------------------------	-----------------------	--

H, R: CROLIST i ZaKi= 100%; CROLIST i MetelWIN= 0%; ZaKi i MetelWIN= 0%

Dosljednost označivanja u uzorku: 33,33% (H, R)

Istraživanje pokazuje da je u uzorku od 44 jedinice građe, kod 23 jedinice građe (52,27 posto) dosljednost označivanja jednaka nuli (Tablica 2). Drugim riječima, ili se dodijeljene predmetne odrednice ne podudaraju, ili uopće nisu dodijeljene. Kod 21 jedinice građe (47,73 posto) zamijećena je određena razina

slaganja između dodijeljenih predmetnih odrednica, ali ni u jednom slučaju to ne iznosi 100 posto. Tablica 3 donosi popis jedinica kod kojih je primijećen određen postotak dosljednosti kod označavanja.

Tablica 3. Jedinice građe u uzorku kod kojih postoji nekakav stupanj dosljednosti označavanja kod svih triju knjižničnih sustava

Redni broj	Redni broj u uzorku	Djelo	Dosljednost označavanja (DO) (%)	
			<i>Hooper</i>	<i>Rolling</i>
1.	1.	Anarhizam i nasilje	33,33	33,33
2.	3.	Black, B. Ukidanje rada	33,33	33,33
3.	7.	Chomsky, N. Mediji, propaganda i sistem	36,11	52,23
4.	8.	Četverojezični rječnik prava Europske unije	11,11	16,67
5.	9.	Demarin, V. Moždani udar	33,33	33,33
6.	10.	[Devet] 9 priča	5,56	9,52
7.	12.	Gjalski, K. S. U noći	1,85	7,41
8.	15.	Hrvatski muzej naivne umjetnosti	31,06	42,05
9.	16.	Katekizam Katoličke crkve	3,70	6,67
10.	17.	Klaić, V. Knjižarstvo u Hrvata	11,11	16,67
11.	18.	Kranjčević, S. S. Silvijeva pisma Eli	33,33	33,33
12.	19.	La Rochefoucault, F. de. Maksime	5,56	9,52
13.	20.	Leksikon YU mitologije	11,11	16,67
14.	25.	Muzej grada Zagreba	11,11	19,05
15.	28.	Muzej Turopolja	5,56	9,52
16.	30.	Museum	50	66,67
17.	34.	Plan upravljanja risom u Hrvatskoj	11,11	16,67
18.	35.	Plan upravljanja vukom u Hrvatskoj	11,11	16,67
19.	38.	Stipišić, L.J. Delmatiana	3,33	6,06
20.	42.	Težak, Đ. Pretraživanje informacija na internetu	7,84	14,03
21.	44.	Vodič kroz zanimanja	33,33	33,33
UKUPNO			383,52	492,73
SREDNJA VRIJEDNOST ZA JEDINICE ZA KOJE JE ZAMIJEĆENA NEKAKVA RAZINA SLAGANJA			18,26	23,46
SREDNJA VRIJEDNOST ZA CIJELI UZORAK			8,72	11,20

Kao što se iz Tablice 3 može vidjeti, razina slaganja u uzorku varira između 1,85 posto i 66,67 posto. Ukoliko gledamo samo srednju vrijednost jedinica kod kojih je zamijećena neka razina slaganja, onda je dosljednost označavanja na razini od 18,26 posto (Hooper) ili 23,46 posto (Rolling). Međutim, ukoliko gledamo

cijeli uzorak, srednja vrijednost za dosljednost označivanja je iznimno niskih 8,72 posto (Hooper) odnosno 11,20 posto (Rolling). Općenito gledajući, tek 2 jedinice građe (jedinice pod rednim brojem 7 i 30) od ukupno njih 21 (9,5 posto) imaju zabilježenu razinu slaganja iznad 50 posto u sva tri knjižnična sustava, i to ukoliko se ide prema Rollingovoj formuli. Ukoliko se ide prema strožijoj, Hooperovoj, nema slaganja iznad 50 posto u uzorku.

Što se tiče dosljednosti označivanja na razini dvaju sustava, najveća je razina slaganja ustanovljena između knjižničnih sustava CROLIST i ZaKi (Par 1) (Tablica 4) i CROLIST-a i MetelWIN-a (Par 2) (Tablica 5), a najmanja između ZaKi-a i MetelWIN-a (Par 3) (Tablica 6).

Tablica 4. Dosljednost predmetnog označivanja između CROLIST-a i ZaKi-ja (Par1)

Redni broj l.	Redni broj u uzorku	Djelo	Dosljednost označivanja (DO) (%)	
			Hooper	Rolling
2.	3.	Black, B. Ukidanje rada	100	100
3.	7	Chomsky, N. Mediji, propaganda i sistem	33,33	50
4.	8.	Četverojezični rječnik prava Europske unije	33,33	50
5.	9.	Demarin, V. Moždani udar	100	100
6.	10.	[Devet] 9 priča	16,67	28,57
7.	12.	Gjalski, K. S. U noći	5,56	22,22
8.	15.	Hrvatski muzej naivne umjetnosti	8,33	15,38
9.	16.	Katekizam Katoličke crkve	11,11	20
10.	17.	Klaić, V. Knjižarstvo u Hrvata	33,33	50
11.	19.	La Rochefoucault, F. de. Maksime	16,67	18,57
12.	20.	Leksikon YU mitologije	33,33	50
13.	25.	Muzej grada Zagreba	16,67	28,57
14.	28.	Muzej Turopolja	16,67	28,57
15.	30.	Museum	50	66,67
16.	34.	Plan upravljanja risom u Hrvatskoj	33,33	50
17.	38.	Stipišić, LJ. Delmatiana	10	18,18
18.	42.	Težak, Đ. Pretraživanje informacija na internetu	11,76	21,05
19.	44.	Vodič kroz zanimanja	100	100
UKUPNO:			630,09	817,78
SREDNJA VRIJEDNOST U UZORKU U KOJEM POSTOJI SLAGANJE IZMEĐU CROLIST-a I ZAKI-a:			35	38,89
SREDNJA VRIJEDNOST U UKUPNOM UZORKU:			7,95	8,84

Između CROLIST-a i ZaKi-a postoji neki stupanj slaganja kod 18 (40,91 posto) jedinica građe (Tablica 4). Najniža zabilježena dosljednost je 5,56 posto (Hooper), odnosno 22,22 posto (Rolling), dok je najveća dosljednost 100 posto (Hooper, Rolling). Slaganje u 100 posto predmetnih odrednica zamišljeno je za 3 jedinice građe (16,67 posto od svih jedinica kod kojih je zabilježeno neko slaganje između ovih dvaju sustava). To su jedinice građe pod rednim brojevima 3, 9, i 44. Od 18 jedinica građe, čak njih 14 (77,78 posto) ima stupanj slaganja ispod 50 posto (Hooper) odnosno 9 (50 posto) prema Rollingovoj formuli.

Tablica 5. Dosljednost predmetnog označivanja između CROLIST-a i MetelWIN-a (Par 2)

Redni broj	Redni broj u uzorku	Djelo	Dosljednost označivanja (DO) (%)	
			<i>Hooper</i>	<i>Rolling</i>
1.	1.	Anarhizam i nasilje	33,33	33,33
2.	3.	Black, B. Ukidanje rada	33,33	33,33
3.	7	Chomsky, N. Mediji, propaganda i sistem	36,11	52,22
4.	8.	Četverojezični rječnik prava Europske unije	11,11	16,67
5.	9.	Demarin, V. Moždani udar	33,33	33,33
6.	10.	[Devet] 9 priča	5,56	9,52
7.	12.	Gjalski, K. S. U noći	1,85	7,41
8.	15.	Hrvatski muzej naivne umjetnosti	31,06	42,05
9.	18.	Kranjčević, S. S. Silvijeva pisma Eli	100	100
10.	30.	Museum	50	66,67
11.	35.	Plan upravljanja vukom u Hrvatskoj	33,33	50
UKUPNO:			369,01	444,53
SREDNJA VRIJEDNOST U UZORKU U KOJEM POSTOJI NEKI STUPANJ SLAGANJA IZMEĐU CROLIST-a I METELWIN-a:			33,55	40,41
SREDNJA VRIJEDNOST U UKUPNOM UZORKU:			7,63	9,18

Kod CROLIST-a i MetelWIN-a postoji neki stupanj slaganja kod 11 (25 posto) jedinica građe (Tablica 5). Najniži stupanj slaganja je 1,85 posto (Hooper), odnosno 7,41 posto (Rolling), dok je najviši i ovdje 100 posto (Hooper, Rolling). Kod ovih dvaju sustava postoji samo jedna jedinica građe (9,1 posto) (od ukupno njih 11) kod koje postoji 100 postotno slaganje (pod rednim brojem 18). Čak 9 (81,82 posto) jedinica građe (gledano prema Hooperu) ima manji postotak slaganja od 50 posto, dok je kod računanja prema Rollingu stanje ipak nešto bolje – 7 (63,64 posto) jedinica građe ima postotak slaganja ispod 50 posto.

Tablica 6. Dosljednost predmetnog označivanja između ZaKi-a i MetelWIN-a (Par 3)

Redni broj	Redni broj u uzorku	Djelo	Dosljednost označivanja (DO) (%)	
			<i>Hooper</i>	<i>Rolling</i>
1.	7.	Chomsky, N. Mediji, propaganda i sistem	25	40
2.	15.	Hrvatski muzej naivne umjetnosti	18,18	30,77
3.	25.	Muzej grada Zagreba	16,67	28,57
4.	30.	Museum	50	66,67
5.	42.	Težak, Đ. Pretraživanje informacija na internetu	11,76	21,05
UKUPNO:			121,61	187,06
SREDNJA VRIJEDNOST ZA JEDINICE ZA KOJE JE ZAMIJEĆENA NEKAKVA RAZINA SLAGANJA IZMEĐU ZaKi-a I MetelWIN-a			24,32	37,41
SREDNJA VRIJEDNOST ZA CIJELI UZORAK			5,53	8,50

Kod ZaKi-a i MetelWIN-a zamijećeno je, kako je već ranije naglašeno, najmanje slaganje u dodjeljivanju predmetnih odrednica (Tablica 6). Od 44 jedinice građe u uzorku, slaganje je zamijećeno samo kod njih 5 (11,36 posto). Razina slaganja je vrlo niska i ne prelazi 50 posto (Hooper) odnosno 66,67 posto (Rolling) (samo jedna jedinica građe – 20 posto).

Tablica 7 donosi usporedan pregled stupnja slaganja između parova knjižničnih sustava.

Tablica 7. Pregled srednjih vrijednosti stupnja slaganja parova knjižničnih sustava – prema jedinicama za koje postoji nekakva razina slaganja i prema cijelom uzorku

Srednja vrijednost	Par 1 CROLIST-ZaKi (%)		Par 2 CROLIST- MetelWIN (%)		Par 3 ZaKi-MetelWIN (%)	
	H	R	H	R	H	R
SREDNJA VRIJEDNOST ZA JEDINICE ZA KOJE JE ZAMIJEĆENA NEKAKVA RAZINA SLAGANJA	35	38,89	33,55	40,41	24,32	37,41
SREDNJA VRIJEDNOST ZA CIJELI UZORAK	7,95	8,84	7,63	9,18	5,53	8,50

Kao što se iz Tablice 7 može iščitati, Par 1 (CROLIST-ZaKi) i Par 2 (CROLIST-MetelWIN) bilježe najveći stupanj slaganja. Par 1 ima nešto veću DO od Para 2 prema Hooperu, no kad se u obzir uzme ponavljanje pojmova i na taj način pridoda težina, onda Par 2 ima veću DO od Para 1 (Rolling). Treći par (ZaKi-MetelWIN) dosta zaostaje u DO od ostala dva para kod izračuna prema Hooperu, no ne i prema Rollingu. Općenito gledajući, DO prema Rollingu za sva tri para je podjednaka (od 8,50 posto za Par 3, preko 8,84 posto za Par 1, do 9,18 posto za Par 2). Nešto značajniji pad DO bilježi se samo prema Hooperu, i to za Par 3 (5,53 posto), za razliku od 7,63 posto za Par 1 i 7,95 posto za Par 2.

2.5. Rasprava

Istraživanje na temu dosljednosti označivanja (DO) građe, prema mjerilu elektroničkih publikacija sadržanih u digitalnim arhivima odabranih hrvatskih narodnih knjižnica, pokazalo je prvenstveno da postoji razlika u dodjeljivanju broja predmetnih odrednica koje su dodjeljivane u sklopu različitih knjižničnih sustava. Najveći broj predmetnih odrednica dodijeljen je u sklopu knjižničkog sustava ZaKi (178), s prosječnim brojem odrednica od 4,07. Iza toga slijedi CROLIST (63) u sklopu kojeg je promatranim djelima dodijeljeno tek 35 posto odrednica dodijeljenih u sklopu ZaKi-a, a prosječan broj odrednica po jedinici građe je 1,43. Te na kraju imamo knjižnični sustav MetelWIN,

sustav koji najrjeđe predmetno označava građu – u sklopu njega postoji sveukupno tek 20 odrednica za naš uzorak, što po prosjeku po jedinici građe iznosi 0,45 predmetnih odrednica. Dakako da se mora istaknuti da je u uzorku zastupljen jedan dio jedinica građe iz područja književnosti (sveukupno 20 jedinica²⁵), a uobičajena je praksa da se za izvorna književna djela, osim u nekim iznimkama,²⁶ ne dodjeljuju predmetne odrednice. Osim izvornih književnih djela, postoje i druge vrste građe koja se predmetno ne obrađuje (primjerice, zakonski i podzakonski akti, filozofski i vjerski tekstovi).²⁷ Međutim, čini nam se da kod sustava MetelWIN odsustvo predmetnih odrednica nije uzrokovano stavom bibliografskog središta. Naime, čak 31 jedinica građe u našem uzorku (70,45 posto) nije dobila nikakvu predmetnu odrednicu u sustavu MetelWIN i korisnici koji traže skup dokumenata kojem znaju predmet ili temu (a poznata je činjenica da će većina korisnika tražiti po ključnoj riječi ili nazivu predmeta, a ne po klasifikacijskoj oznaci), potencijalno će imati slabije rezultate pretraživanja u tom sustavu, budući da za velik broj jedinica građe, čak i stručne, uopće nema nikakve predmetne oznake. Što se tiče broja predmetnih odrednica, teoretski najveću šansu pronalaska imaju korisnici koji pretražuju u sklopu sustava ZaKi. CROLIST, kod nas drugi po redu po broju dodijeljenih predmetnih odrednica, ipak je po broju odrednica bliži MetelWIN-u nego ZaKi-u. Budući da se označivanje predmeta u sklopu sustava ZaKi obavlja prema u Hrvatskoj jedinom objavljenom priručniku za predmetno označivanje autorica D. Štrbac i M. Vujić,²⁸ iz njega iščitavamo da se ne ograničava broj

²⁵ Jedinice pod rednim brojem: 2, 4, 6, 10, 12-14, 18-19, 21-24, 31-33, 37-39, 43.

²⁶ Primjerice, u sklopu sustava LCSH predmetne se odrednice dodjeljuju za antologije, biografije i sl. U pravilu, radi se o takozvanim formalnim odrednicama koje imaju za zadatak istaknuti vidove poput jezika, nacionalnosti, oblika, teme, karaktera, autorstva i sl. Vidi: Chan, Lois Mai. *Cataloging and classification : an introduction*. New York : McGraw-Hill, 1994. Str. 199-208.

²⁷ Bibliografska se središta ne moraju nužno slagati oko građe koja se predmetno obrađuje. Primjerice, naša Nacionalna i sveučilišna knjižnica, pored gore navedene građe, predmetno ne obrađuje ni osnovnoškolske i srednjoškolske udžbenike. Vidi: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. *Obrada građe*. [citirano: 2013-11-25] Dostupno na: <http://stari.nsk.hr/DigitalLib.aspx?id=129>. S druge strane, Pravilnik za predmetni katalog navodi još i opće enciklopedije, leksikone, dvojezične i višejezične rječnike i novine kao građu koja neće dobiti predmetnu odrednicu. Vidi: Štrbac, Dušanka; Mirjana Vujić. *Pravilnik za predmetni katalog*. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2004. Str. 16.

²⁸ Štrbac, Dušanka; Mirjana Vujić. *Nav. dj.*

odrednica po djelu,²⁹ te da se tek za neku vrstu građe (primjerice priručnike i udžbenike) preporučuje dodjeljivanje jedne predmetne odrednice.³⁰ Kod ostala dva sustava ne znamo prema kojem se pravilniku vode pri označivanju predmeta. Dakako da je postojanje većeg broja predmetnih odrednica, u teoriji, tek prvi korak prema osiguravanju uspješnijeg pretraživanja i pronalaska značajnih dokumenata i da to nije jedini čimbenik koji sačinjava kvalitetu predmetnog označivanja, ali je svakako važan. Važno je naglasiti i to da danas, u elektroničkom okruženju, više nije potrebno suzbijanje zalihosti tako karakteristično za manualne sustave³¹ mada se i dalje zamjećuje nastavak ranije prakse.³²

Kod izračuna dosljednosti označivanja u uzorku, za sva tri knjižnična sustava, došlo se do poraznih rezultata. DO prema strožijoj, Hooperovoj, formuli iznosi tek 8,72 posto. Rollingova formula, koja u obzir uzima ponavljanje pojmova, diže dosljednost na 11,20 posto – nešto viši, ali još uvijek vrlo nizak postotak. S obzirom na nedostatak tradicije predmetnog označivanja u hrvatskom knjižničarstvu (osim časnih iznimaka poput knjižnice Božidara Adžije u Zagrebu), jasno je da smo očekivali niske rezultate. Stoga smo u samom startu

²⁹ Nasuprot tome, primjerice u sustavu LCSH maksimalan broj predmetnih odrednica je 10, no u stvarnosti prosječno se dodjeljuje između 3-4 predmetne odrednice, i to u elektroničkom okruženju. U pravilu, knjižnice će nastojati prijekoordiniranom predmetnom odrednicom u potpunosti obuhvatiti predmet opisivanog djela i na taj način smanjiti broj predmetnih odrednica. Vidi: Chan, Lois Mai. Nav. dj., str. 168. Prije pojave OPAC-a, istraživanja su pokazala (za razdoblje od 1950-ih do 1964.) da je prosječan broj predmetnih odrednica u katalogu Kongresne knjižnice iznosio 1,3. Vidi: Avram, Henriette D.; Kay D. Guiles; Guthrie T. Meade. *Fields of information on Library of Congress catalog cards : analysis of a random sample, 1950-1964.* // *The Library Quarterly* 37, 2(1967), 189. Slično tome, u OCLC-u je 1979. prosječan broj predmetnih odrednica bio tek neznatno veći odnosno 1,4. Vidi: O'Neill, Edward; Rao Aluri. *Library of Congress subject heading patterns in OCLC monographic records.* // *Library Resources and Technical Services* 25, 1(1981), 78.

³⁰ Isto, 17.

³¹ Vidi: Bates, Marcia. *Subject access in online catalogs : a design model.* // *Journal of the American Society for Information Science* 37, 6(1986), 362-365.

³² Kako kod nas, tako i u drugim, svjetskim, knjižničnim katalozima. Različite knjižnice navode, primjerice, da se prosječnom knjižničnom zapisu dodaju tek 2-3 predmetne odrednice. Vidi npr., *Humboldt State University Library* [citirano:2013-11-25]. Dostupno na: <http://library.humboldt.edu/infoservices/lcsh.htm> Ili, neke druge, 1-5. Vidi: *College of San Mateo Library* [citirano: 2013-11-25]. Dostupno na: <http://www.smccd.edu/accounts/csmlibrary/tutorials/english/subjecteng.html>. U svakom slučaju, iako elektroničko okruženje dopušta dodjelu onolikog broja predmetnih odrednica koliko djelo zahtijeva (odnosno, pod uvjetom da na predmet otpada minimalno 20 posto sadržaja djela), zamjećuje se težnja prema ograničavanju tog broja.

odlučili da ćemo složene predmetne odrednice koje imaju istu vodeću, a različite dodatne oznake, uzimati kao iste (a ne kao djelomice iste), no svejedno smo dobili vrlo niske postotke DO. Pri tome, naravno, moramo napomenuti da se ovako niski rezultati DO označivanja slažu i s drugim svjetskim istraživanjima u kojima je dosljednost varirala od 4 posto do 82 posto.³³ Nažalost, nalazimo se pri dnu tog raspona, zajedno s onima kod kojih gotovo da i nema dosljednosti označivanja. Dakako da postoje čimbenici koji mogu pridonijeti većoj dosljednosti označivanja kao što je korištenje istoga nadziranog rječnika ili istih priručnika i pravilnika. Svega toga kod nas nema – naš uzorak pokazuje naglašenu uporabu slobodno oblikovanih predmetnih odrednica u sustavu ZaKi,³⁴ sustavi koji i koriste nadzirani rječnik zatvoreni su, odnosno u Hrvatskoj ne postoji javno objavljen popis nadziranih predmetnih odrednica neke knjižnice (kao što to postoji u SAD-u³⁵) tako da, i u slučaju da se koristi nadzirani rječnik, ima neslaganja među sustavima.

Ako se pogleda dosljednost na razini parova, vidjet će se da je zapravo dosljednost između svih parova vrlo podjednaka (podjednako niska). Rezultati prema Hooperu su 7,95 posto za Par 1 (CROLIST-ZaKi), 7,63 posto za Par 2 (CROLIST-MetelWIN) i 5,53 posto za Par 3 (ZaKi-MetelWIN). Najveće slaganje se dakle, prema Hooperu, ustanovilo za sustave CROLIST i ZaKi. Ako se gleda prema Rollingu, ovo malo zaostajanje trećeg para nestaje: 8,84 posto za Par 1, 9,18 posto za Par 2 i 8,50 posto za Par 3. Slijedom toga, ako se ide prema Rollingovom izračunu, tada najveći stupanj slaganja iskazuju sustavi CROLIST i MetelWIN (!) – dva sustava koja prema našem istraživanju vrlo štedljivo daju predmetne odrednice. Na temelju rezultata dobivenih prema Hooperovoj formuli, očito je da sustavi CROLIST i ZaKi, te CROLIST i MetelWIN češće biraju iste pojmove pri označivanju odnosno predmetni se stručnjaci u većem broju slučajeva slažu oko predmeta djela. Najveće razmimoilaženje (iako je ta razlika zapravo mala, oko 2 posto) zamijećeno je između ZaKi-a i MetelWIN-a. S druge strane, ako prema Rollingovoj formuli gledamo na količinu pojmova koji se ponavljaju u predmetnom označivanju,

³³ Vidi Markey, K. Nav. dj.

³⁴ Kao što je već rečeno, naše je istraživanje rađeno u starom ZaKi sustavu. Očito je da se prelaskom na novi sustav napustila i praksa korištenja slobodno oblikovanih predmetnih odrednica, budući da su nenadzirane.

³⁵ Kongresna je knjižnica svoj popis predmetnih odrednica počela objavljivati još na početku 20. stoljeća, a redovito su izlazila i nova izdanja koja su održavala sve promjene. Vidi: Chan, Lois Mai. Nav. dj., str. 159. 2012. godine izašlo je 34. izdanje ovih predmetnih odrednica, a pristup im je moguć (uz pretplatu) i na mrežnoj stranici Classification Web. Dostupno na: <http://classificationweb.net/> [citirano: 2013-11-29]

tada se razlike između sustava gube. Zanimljivo je da veliki manjak predmetnih odrednica u MetelWIN-u nije značajno utjecao na smanjenje dosljednosti označivanja na razini parova. Štoviše, čak je kod izračuna DO prema Rollingu izračunata najveća DO upravo za MetelWIN (i CROLIST). Očito je da broj predmetnih odrednica, barem za izračun dosljednosti označivanja, nema velikog utjecaja. Za dosljednost je, dakako, važnije da postoji slaganje na konceptualnoj razini između predmetnih stručnjaka koji odlučuju o tome što je predmet nekog djela.

3. Zaključak

Inherentna značajka predmetnog označivanja je da je ono subjektivan čin. Ta se subjektivnost može pokušati nadvladati na razne načine i dakako da isto formalno obrazovanje i usavršavanje, korištenje istoga nadziranog rječnika, korištenje istih pomagala (pravilnik i priručnik, tezaursi i sl.), predmetna stručnost knjižničara, posebna specijalizacija za određeno tematsko područje i sl. mogu utjecati na razinu dosljednosti označivanja kod različitih predmetnih stručnjaka. No, subjektivnost na konceptualnoj razini predmetnog označivanja nikad se neće moći u potpunosti ukloniti.

Cilj ovog rada bio je prikazati rezultate istraživanja do kojih se došlo istraživanjem dosljednosti predmetnog označivanja u tri knjižnična sustava hrvatskih narodnih knjižnica, CROLIST-a, ZaKi-a i MetelWIN-a. Istraživanje se temeljilo na 44 jedinice građe od kojih svaka postoji u elektroničkom obliku i sastavni je dio nekog od digitalnih arhiva u sklopu nekog od promatranih sustava.

Istraživanje dosljednosti predmetnog označivanja krenulo je od pretpostavke da se predmetno označivanje dokumenata ne podudara u knjižnicama u sklopu različitih knjižničnih sustava. Postavljenu hipotezu potvrđuju sljedeći rezultati:

Iz istraživanja dosljednosti predmetnog označivanja u mrežnim katalozima možemo vidjeti razlike u predmetnom označivanju triju knjižničnih sustava: CROLIST, ZaKi i MetelWIN. Razlog tomu nalazimo u nepostojanju jedinstvenoga računalnog programa hrvatskih narodnih knjižnica te su narodne knjižnice okupljene oko svojih skupnih kataloga izgradile vlastitu praksu predmetnog označivanja. Pri tome je važno napomenuti kako postoje

Smjernice³⁶ za izradu preglednih predmetnih kataložnih jedinica te Pravilnik za predmetni katalog,³⁷ no oni se različito i nedosljedno primjenjuju u pojedinim narodnim knjižnicama.

- Dosljednost označivanja u uzorku je iznimno niska (zapravo, govori da dosljednosti gotovo i nema): 8,72 posto (Hooper) odnosno 11,20 posto (Rolling). Prihvatljiva bi razina slaganja bila otprilike između 50 posto i 60 posto, no mi smo daleko od tog postotka, čak i ako idemo prema Rollingovom izračunu;
- Podaci navedeni u istraživanju dosljednosti predmetnog označivanja upućuju na činjenicu da sličnost između sustava varira, ovisno o formuli izračuna dosljednosti. Prema Hooperu, najveću sličnost u predmetnom označivanju možemo vidjeti između knjižničnih sustava CROLIST i ZaKi, dok je to kod računanja prema Rollingu ustanovljeno za sustave CROLIST i MetelWIN.

Svaki integrirani knjižnični sustav odabran za istraživanje posjeduje različitu praksu u predmetnom označivanju, kako je već ranije naglašeno. CROLIST svoju građu predmetno označuje nadziranim predmetnim odrednicama. ZaKi ima dvojaku praksu u predmetnom označivanju. Građa koja je odabrana za istraživanje predmetno je označivana nadziranim predmetnim, ali i nadziranim predmetnim odrednicama, te slobodno oblikovanim predmetnim odrednicama. Pregledom i uspoređivanjem predmetnog označivanja unutar navedenoga integriranoga knjižničnog sustava jasno je vidljiva nedosljednost u predmetnom označivanju. MetelWIN integrirani knjižnični sustav, građu koja je odabrana za istraživanje, uglavnom predmetno ne označuje. Ona građa koja je predmetno označivana, označivana je nadziranim predmetnim odrednicama.

Iznenadujuće u cijelom ovom istraživanju je da je ono pokazalo da broj (mali odnosno velik broj) predmetnih odrednica, ne mora nužno utjecati na dosljednost označivanja. S druge strane, izostanak predmetnog označivanja svakako će za posljedicu imati neuspjeh korisnika koji u katalogu određene knjižnice pretražuje prema predmetu – jer ukoliko predmet nije naznačen za neku jedinicu građe, ona se ne može u takvom pretraživanju ni pronaći. I

³⁶ Smjernice za izradbu predmetnih preglednih kataložnih jedinica i uputnica. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 1999.

³⁷ Štrbac, Dušanka ; Mirjana Vujić. Pravilnik za predmetni katalog. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2004.

iako je predmetno pretraživanje u prošlosti, odnosno u vrijeme kataloga na listićima bilo relativno rijetko,³⁸ elektronički katalog mijenja navike korisnika i pretraživanje po predmetu postaje sve češće i omiljenije kod korisnika. Čini nam se da knjižnice u sustavu MetelWIN čine najgoru moguću stvar – nekad dodijele predmetnu odrednicu, nekad ne odrede. Bilo bi mnogo bolje da u startu definiraju da neće dodjeljivati predmetne odrednice svojoj građi i o tome obavijeste korisnike tako da oni znaju da predmetno pretraživanje u sustavu MetelWIN nije ponuđena opcija. Kod sadašnje razine predmetnog označivanja MetelWIN-ov katalog ne ispunjava cilj okupljanja i zapravo šteti korisnicima. Naime, kod pretraživanja po predmetu korisnik nikada ne može znati kolik broj jedinica građe značajnih za njegov upit zapravo nije pronađeno jer im predmetna odrednica nikada nije dodijeljena.

Međutim, rezultati ovog istraživanja koji pokazuju nisku razinu slagajnja između sustava zapravo ukazuju na to da naši korisnici koji poželes tražiti informacije prema predmetu u više različitih knjižničnih sustava imaju malo šanse da, koristeći istu strategiju pretraživanja i isto nazivlje, pronađu zadovoljavajuće značajne rezultate pretraživanja. Na temelju rezultata istraživanja, možemo ustvrditi da bi se korisnici koji su navinuti koristiti predmetno pretraživanje u sustavu CROLIST mogli relativno uspješno snaći u sustavu ZaKi, ali i MetelWIN (i obrnuto). S druge strane, korisnici koji se koriste sustavom ZaKi, mogli bi imati većih problema kod sustava MetelWIN.

Uzorak na kojem se radilo ovo istraživanje nije velik budući da je veličina uzorka uvjetovana mjerilima postavljenim u sklopu većeg rada čiji je ovo istraživanje bilo samo jedan dio, međutim, mišljenja smo da se i na ovom malom uzorku moglo doći do određenih zaključaka glede dosljednosti označivanja u našim knjižnicama. Svakako bi ovo istraživanje trebalo ponoviti na znatno većem uzorku da bi se vidjelo hoće li se ovi rezultati ponoviti, posebice stoga što je kod sustava ZaKi došlo do određenih promjena nabolje.

Na kraju ovog rada na temu dosljednosti označivanja, možemo se zapitati pridonosi li dosljednost uopće boljem razumijevanju korisnika pri pretraživanju predmetnog kataloga. Često se napominje (kao da se moramo neprestano

³⁸ Nemamo podataka za hrvatske knjižnice budući da je malo knjižnica koje su uopće imale predmetni katalog, no u jednom je istraživanju iz 50-ih godina 20. stoljeća na Sveučilištu u Kaliforniji ustanovljeno da prosječan student godišnje tek dvaput pristupi predmetnom katalogu. Vidi: Markley, Anne Ethelyn. The University of California subject catalog inquiry : a study of the subject catalog based interviews with users. // *Journal of Cataloging and Classification* 6(1950), 91.

Podsjećati) kako je korisnik onaj za kojega se katalog izrađuje, ali se čini da se ne vodi previše računa o korisnikovu općem znanju i poznavanju određenih predmetnih područja. Za jednu manju zemlju kao što je Hrvatska, a samim tim i za njezinu knjižničarsku zajednicu, čini se da postoji previše različitih (internih) pravila za izradu predmetnih kataloga. Iako postoje određene sličnosti u izradi predmetnih odrednica (u što smo se mogli uvjeriti pri izračunu dosljednosti označivanja), bilo bi znatno jednostavnije kada bi se postigao nekakav dogovor unutar hrvatske knjižničarske zajednice te se pristupilo izradi jednih i jedinstvenih pravila za predmetni katalog za sve knjižnice u Hrvatskoj. Na taj način olakšala bi se i pouka korisnika pri pretraživanju mrežnih kataloga i pronalaženju potrebnih informacija.

LITERATURA

- Avram, Henriette D.; Kay D. Guiles; Guthrie T. Meade. Fields of information on Library of Congress catalog cards : analysis of a random sample, 1950-1964. // *The Library Quarterly* 37, 2(1967), 180-192.
- Bates, Marcia. Subject access in online catalogs : a design model. // *Journal of the American Society for Information Science* 37, 6(1986), 357-376.
- Chan, Lois Mai. *Cataloging and classification : an introduction*. New York : McGraw-Hill, 1994.
- College of San Mateo Library [citirano: 2013-11-25]. Dostupno na: <http://www.smccd.edu/accounts/csmlibrary/tutorials/english/subjecteng.html>.
- Hooper, R. S. *Indexer consistency tests : origin, measurement, results, and utilization*. Bethesda : IBM Corporation, 1965. (TR95-56).
- Humboldt State University Library [citirano: 2013-11-25]. Dostupno na: <http://library.humboldt.edu/infoservices/lcsh.htm>
- Lancaster, F. W. *Indexing and abstracting in theory and practice*. London : Facet, 2003.
- Leininger, Kurt. Interindexer consistency in PsychINFO. // *Journal of Librarianship and Information Science* 32, 1(2000), 4-8.
- Leonard, L. E. *Inter-indexer consistency and retrieval effectiveness : measurement of relationships*. Doctoral thesis. Urbana-Champaign : University of Illinois, Graduate School of Library Science, 1975.

Library of Congress. Classification web [citirano: 2013-11-29]. Dostupno na: <http://classificationweb.net/>

Markey, K. Interindexer consistency tests : a literature review and report of a test of consistency in indexing visual materials. // *Library & Information Science Research* 6, 2(1984), 155-177.

Markley, Anne Ethelyn. The University of California subject catalog inquiry : a study of the subject catalog based interviews with users. // *Journal of Cataloging and Classification* 6(1950), 88-95.

Medelyan, Olena; Ian H. Witten. Measuring inter-indexer consistency using thesaurus [citirano: 2013-11-11]. // *Proceedings of the 6th ACM/IEEE-CS joint conference on Digital libraries*. Chapel Hill : ACM, 2006. Dostupno na: <http://researchcommons.waikato.ac.nz/bitstream/handle/10289/1345/06-OM-IHW-Thesaurus-auto-keyphrase.pdf?sequence=1>

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Obrada građe [citirano: 2013-11-25]. Dostupno na: <http://stari.nsk.hr/DigitalLib.aspx?id=129>

O'Neill, Edward; Rao Aluri. Library of Congress subject heading patterns in OCLC monographic records. // *Library Resources and Technical Services* 25, 1(1981), 63-80.

Rolling, L. Indexing consistency, quality and efficiency. // *Information Processing & Management* 17, 2(1981), 69-76.

Rowley, Jennifer ; John Farrow. *Organizing knowledge : an introduction to managing access to information*. Aldershot : Ashgate, 2000.

Smjernice za izradbu predmetnih preglednih kataložnih jedinica i uputnica. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 1999.

Štrbac, Dušanka; Mirjana Vujić. *Pravilnik za predmetni katalog*. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2004.

Tonta, Yasar. A study of indexing consistency : consistency between the Library of Congress and the British Library catalogers. // *Library Resources and Technical Services* 35, 2(1991), 177-185.

Prilog 1

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek

1. Anarhizam i nasilje [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, [2001?]
2. Benčić Rimap, T. Sipine kosti [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2004.
3. Black, B. Ukidanje rada [Elektronička građa]. [Zagreb : Što čitaš ?], [2002 ?]
4. Bogdan, T. Pristajanje [Elektronička građa]. Osijek : DPKM [i. e.] Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2002.
5. Buden, B. Barikade [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2006.
6. Chomsky, N. Mediji, propaganda i sistem [Elektronička građa]. Osijek : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima ; Zagreb : Što čitaš?, 2003
7. Četverojezični rječnik prava Europske unije [Elektronička građa] : engleski, hrvatski, francuski, njemački. Zagreb : HIDRA, 2003.
8. Demarin, V. Moždani udar [Elektronička građa]. Koprivnica : Belupo, [2001].
9. Gulin, S. Kovine [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2004.
10. [Devet] 9 priča [Elektronička građa] : Fakov natječaj za kratku priču : zbornik / priprema & obrada Krešimir Pintarić ; design & programiranje Ivica Lozina ; fotografija Domagoj Lozina. Osijek : DPKM [i. e.] Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2001.
11. Fak:os [Elektronička građa] : Osijek 17.-18. svibnja 2002. Osijek : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, [2003].
12. Gjalski, K. S. U noći [Elektronička građa]. Zagreb : Strijelac, 2000.
13. Glamuzina, D. Mesari [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, cop. 2006.
14. Hrvatski muzej naivne umjetnosti [Elektronička građa] = The Croatian Museum of Naive Art. Zagreb : Hrvatski muzej naivne umjetnosti, cop. 2000- .

15. Katekizam Katoličke crkve [Elektronička građa]. [Zagreb] : Hrvatska biskupska konferencija, [1999 ?]
16. Klaić, V. Knjižarstvo u Hrvata [elektronička građa]. Osijek : Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, 2008.
17. Kranjčević, S. S. Silvijeva pisma Eli [Elektronička građa]. [Zagreb] : CARNet, [2002?]
18. La Rochefoucault, F. de. Maksime [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima : Naklada Jenesski i Turk, 2004.
19. Leksikon YU mitologije [Elektronička građa]. [S. l. : s. n.], [1999?]
20. Manojlović, S. Upoznaj Lilit [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, cop. 2006.
21. Mićanović, M. Grad dobrih ljudi [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, cop. 2005.
22. Mlinarec, R. Tkači snova [Elektronička građa]. Osijek : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2002.
23. Mlinarević, K. Čuvar praga [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, cop. 2006.
24. Muzej grada Zagreba [Elektronička građa]. [Zagreb] : Muzej grada Zagreba, [199-?]- .
25. Muzej Međimurja Čakovec [Elektronička građa]. [Čakovec : Muzej Međimurja] ; [Zagreb] : MDC, cop. 1999- .
26. Muzej Staro selo [Elektronička građa]. Kumrovec : Muzej Staro selo ; [Zagreb] : MDC, cop. 1999-
27. Muzej Turopolja [Elektronička građa]. Velika Gorica : Muzej Turopolja, [2003 ?]-
28. Muzej za umjetnost i obrt [Elektronička građa]. Zagreb : MUO : MDC, 1997- .
29. Museum [Elektronička građa] : 1846.-1996. Zagreb : Hrvatski povijesni muzej, 1998.
30. Pintarić, K.: Commedia [Elektronička građa]. Zagreb : AGM ; Osijek : DPKM, 2002. ([s. l. : s. n.])
31. Pintarić, K. Divovski koraci [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, [2004].

32. Pintarić, K. Tour de force [Elektronička građa]. Osijek : DPKM [i. e.] Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2001.
33. Plan upravljanja risom u Hrvatskoj [Elektronička građa]. Zagreb : Ministarstvo kulture : Državni zavod za zaštitu prirode, 2005.
34. Plan upravljanja vukom u Hrvatskoj [Elektronička građa]. Zagreb : Državni zavod za zaštitu prirode, 2005.
35. Pojmovnik Eurovoc [Elektronička građa]. Zagreb: Hrvatska informacijsko-dokumentacijska referalna agencija, 2001.
36. Simić, R. Mjesto na kojem ćemo provesti noć [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, cop. 2006.
37. Šribar, J., Divković-Pukšec, J. Elektronički elementi [Elektronička građa]. Zagreb : J. Šribar : J. Divković-Pukšec, 1996.
38. Tadić, K. Rad u knjižnici [Elektronička građa] : priručnik za knjižničare. Zagreb : Filozofski fakultet, [2000?]
39. Težak, Đ. Pretraživanje informacija na internetu [Elektronička građa] : internet i World Wide Web. [Zagreb?] : Freelance Webstudio Tomislav Težak, [2002?]
40. Tomaš, M. S rukama pod glavom [Elektronička građa]. Zagreb : Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, cop. 2005.
41. Vodič kroz zanimanja [Elektronička građa]. Zagreb : Filozofski fakultet, cop. 1999.

Gradska knjižnica i čitaonica 'Metel Ožegović', Varaždin

1. Bubanović, Fran. Slike iz kemije. Zagreb : Matica hrvatska, 1917.

Gradska knjižnica Zadar

1. Stipišić, LJ. Delmatiana [Elektronička građa] : za zborove a capella. Zadar : Gradska knjižnica, 2009.
2. Stipišić, LJ. Djeca obećanja [Elektronička građa] : Beli Hamvasu. Zadar : Gradska knjižnica, 2009.